

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора
державної наукової установи
«Інститут екологічного відновлення
та розвитку України»

Г. Бондар

КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
з підготовки здобувачів вищої освіти

Затверджено на засіданні Вченої ради
державної наукової установи
«Інститут екологічного відновлення
та розвитку України»
Протокол № 1-26 від 22.01.2026 р.

Київ 2026

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Освітня діяльність Державної наукової установи «Інститут екологічного відновлення та розвитку України» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти спрямована на підготовку здобувачів ступеня доктора філософії як самостійних дослідників, здатних формувати нові наукові знання, розробляти технологічні рішення та забезпечувати їх практичне впровадження у сфері екологічної безпеки.

Концептуально підготовка здобувачів ґрунтується на розумінні доктора філософії не як носія теоретичних знань, а як суб'єкта науково-практичної діяльності, здатного працювати в умовах складних, багатофакторних та невизначених екологічних систем. Такий підхід визначає спрямованість освітнього процесу на формування дослідницьких, аналітичних і прикладних компетентностей.

Інституційна специфіка підготовки визначається тим, що Інститут є науковою установою, діяльність якої безпосередньо пов'язана з виконанням науково-дослідних робіт, підготовкою експертно-аналітичних матеріалів та розробленням технологічних рішень у сфері захисту довкілля. Це обумовлює інтеграцію освітнього процесу у наукову та прикладну діяльність Інституту.

На відміну від класичних університетських моделей, де освітня та наукова діяльність можуть існувати паралельно, в Інституті вони функціонують як єдина система. Здобувачі залучаються до реальних напрямів діяльності, що включають:

- розроблення технологій поводження з відходами та їх переробки в альтернативні ресурси;
- участь у підготовці матеріалів оцінки впливу на довкілля;
- аналіз екологічних ризиків та розроблення заходів їх мінімізації;
- обґрунтування рішень у сфері декарбонізації та енергетичної трансформації;
- участь у виконанні національних та міжнародних наукових проєктів.

Такий формат підготовки забезпечує безпосередній зв'язок між результатами навчання та реальними потребами екологічної сфери, державної політики та інноваційного розвитку.

Освітня діяльність Інституту реалізується у межах освітньо-наукових програм третього рівня вищої освіти, зокрема за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища», та спрямована на підготовку фахівців, здатних здійснювати:

- фундаментальні та прикладні наукові дослідження;
- розроблення та впровадження екологічних технологій;
- експертно-аналітичну діяльність у сфері охорони довкілля;
- науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

Організація освітнього процесу здійснюється з урахуванням принципів:

- інтеграції освіти і науки;
- індивідуалізації освітньої траєкторії здобувача;
- практичної спрямованості підготовки;
- академічної доброчесності;
- відповідності міжнародним підходам до підготовки докторів філософії.

Індивідуалізація підготовки забезпечується через формування індивідуального плану здобувача, який визначає його освітню та наукову траєкторію і є основним інструментом організації підготовки.

Важливою особливістю є те, що підготовка здобувачів здійснюється в умовах реальної науково-практичної діяльності Інституту, що дозволяє:

- формувати компетентності через практичну діяльність;
- забезпечувати апробацію результатів досліджень;
- досягати прикладної значущості наукових результатів.

У процесі реорганізації установи забезпечено збереження безперервності освітньої діяльності, кадрового потенціалу, наукових напрямів та тематики досліджень. Інститут як правонаступник гарантує виконання зобов'язань перед здобувачами, продовження їх підготовки та завершення освітнього процесу відповідно до встановлених вимог.

Таким чином, освітня діяльність Інституту формується як цілісна система підготовки дослідників, у якій поєднуються наукова, освітня та прикладна складові, що забезпечує підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в сучасних умовах екологічних викликів.

2. НОРМАТИВНА ТА ВНУТРІШНЯ РЕГУЛЯЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Освітня діяльність Державної наукової установи «Інститут екологічного відновлення та розвитку України» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти базується на поєднанні зовнішнього нормативно-правового регулювання та внутрішньої системи забезпечення якості, яка виконує не лише регуляторну, а й організаційно-аналітичну функцію управління підготовкою здобувачів.

Зовнішнє нормативне забезпечення освітньої діяльності формується відповідно до чинного законодавства України, зокрема

Закону України «Про освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>),
Закону України «Про вищу освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>),

Постанови Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>),

Національної рамки кваліфікацій (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>), стандарту вищої освіти за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища» (розміщеного на сайті МОН України: <https://mon.gov.ua>),

а також нормативних актів Міністерства освіти і науки України, що регламентують організацію освітнього процесу, акредитацію освітніх програм та забезпечення якості вищої освіти.

Вказані документи визначають рамкові вимоги до змісту, структури та результатів підготовки здобувачів, однак їх практична реалізація в Інституті здійснюється через внутрішню систему регулювання, адаптовану до специфіки наукової установи.

Внутрішня нормативна база Інституту включає комплекс взаємопов'язаних положень, зокрема Положення про організацію освітнього процесу, Положення про підготовку здобувачів ступеня доктора філософії, Положення про розроблення, затвердження, моніторинг та перегляд освітньо-наукових програм, Положення про академічну доброчесність, Положення про перевірку на академічний плагіат, Положення про індивідуальний план здобувача, Положення про атестацію здобувачів та інші внутрішні регуляторні документи, що забезпечують функціонування освітньої діяльності.

Відповідні документи оприлюднені у відкритому доступі на офіційному сайті Інституту в розділах: <https://ierdu.org.ua/education/> та <https://ierdu.org.ua/aspirantura-i-doktorantura/>

На відміну від формального підходу, внутрішні документи Інституту не мають декларативного характеру, а функціонують як робочі інструменти управління освітнім процесом. Їх застосування забезпечується через інтеграцію у щоденну діяльність здобувачів, наукових керівників та адміністративного персоналу.

Внутрішня система регуляції освітньої діяльності побудована як замкнений управлінський цикл, що включає взаємопов'язані етапи: планування, реалізацію, контроль та коригування.

На етапі планування формується індивідуальна освітня траєкторія здобувача через розроблення та затвердження індивідуального плану. Цей документ є ключовим елементом організації підготовки, оскільки визначає перелік освітніх компонентів, етапи виконання дисертаційного дослідження, графік підготовки публікацій, участь у наукових заходах та строки атестацій.

Індивідуальний план формується у взаємодії здобувача та наукового керівника і затверджується відповідно до встановлених процедур, що забезпечує його відповідність освітньо-науковій програмі та вимогам стандарту.

На етапі реалізації відбувається виконання освітніх компонентів і наукової складової підготовки. Особливістю є інтеграція цих процесів: освітні компоненти виконують функцію забезпечення дослідження, а дослідження, у свою чергу, визначає вибір і зміст освітньої діяльності.

Освітній процес організований таким чином, що здобувач не лише опановує навчальні дисципліни, а й застосовує отримані знання безпосередньо у виконанні дисертаційного дослідження та участі в наукових і прикладних роботах Інституту.

Етап контролю реалізується через систему регулярної звітності та атестацій, які проводяться з визначеною періодичністю. Контроль включає оцінювання результатів освоєння освітніх компонентів, аналіз стану виконання дисертаційного дослідження, оцінювання публікаційної активності та перевірку дотримання принципів академічної доброчесності.

Контроль має не лише фіксуєчий, а й аналітичний характер. Результати атестацій використовуються для оцінки динаміки підготовки здобувача та виявлення проблемних аспектів.

Етап коригування передбачає можливість адаптації індивідуальної освітньої траєкторії. Залежно від результатів підготовки можуть вноситися зміни до тематики дослідження, переліку освітніх компонентів, графіка виконання роботи та форм наукової і освітньої діяльності.

Такий підхід забезпечує гнучкість системи підготовки та її здатність реагувати на зміни як у науковій сфері, так і в індивідуальному прогресі здобувача.

Окремим елементом внутрішньої системи регуляції є забезпечення академічної доброчесності. Відповідні положення та процедури оприлюднені на сайті Інституту (<https://ierdu.org.ua/education/>) та застосовуються до всіх результатів освітньої і наукової діяльності.

Таким чином, внутрішня нормативна система Інституту функціонує як комплексний механізм управління якістю освітньої діяльності, що забезпечує відповідність підготовки вимогам законодавства та стандартів, інтеграцію освітнього і наукового процесів, контроль і оцінювання результатів, а також можливість оперативного коригування підготовки.

3. СИСТЕМА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система компетентностей в Інституті розглядається як функціональна модель діяльності дослідника, яка відображає не лише перелік вимог, а логіку формування здатності до проведення самостійних наукових досліджень із подальшим впровадженням їх результатів.

Компетентнісний підхід реалізується через інтеграцію трьох рівнів: *формування* → *розвиток* → *підтвердження*, де кожна компетентність проходить повний цикл — від набуття до практичного застосування та оцінювання.

Інтегральна компетентність визначає здатність здобувача розв'язувати складні наукові та прикладні задачі у сфері технологій захисту довкілля в умовах невизначеності. Її зміст полягає у поєднанні:

- наукового мислення (здатність формулювати проблеми і гіпотези);
- аналітичних здібностей (робота з даними, моделями, оцінками);
- практичної орієнтації (перехід від результату до рішення);
- відповідальності за достовірність і застосовність результатів.

Загальні компетентності формують універсальну основу діяльності здобувача і включають:

- здатність до критичного та системного мислення;
- навички роботи з науковими джерелами та базами даних;
- здатність до письмової та усної наукової комунікації;
- володіння іноземною мовою на рівні не нижче С1 для підготовки публікацій та участі у міжнародних проєктах;
- здатність до управління дослідницькими процесами;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

Формування загальних компетентностей забезпечується через освітні компоненти, а їх підтвердження — через публікації, виступи, участь у проєктах та атестації.

Спеціальні (фахові) компетентності мають прикладний характер і відображають специфіку діяльності Інституту. Вони включають:

- здатність до розроблення технологій очищення, переробки та утилізації відходів;
- проведення оцінки впливу на довкілля (ОВД);
- аналіз та прогнозування екологічних ризиків;

- впровадження рішень у сфері декарбонізації та енергоефективності;
- застосування принципів циркулярної економіки;
- розроблення та впровадження систем екологічного управління.

Формування цих компетентностей здійснюється не лише через навчання, а через безпосередню участь здобувачів у діяльності Інституту, що забезпечує їх практичну реалізацію.

Програмні результати навчання (ПРН) виступають як операціоналізація компетентностей і визначають конкретні, вимірювані результати підготовки.

ПРН інтегровані у процес дослідження та мають чітку відповідність його етапам:

- **ПРН1** — формулювання наукової проблеми та постановка задачі (етап ініціації дослідження);
- **ПРН2** — вибір і застосування методів дослідження (методологічний етап);
- **ПРН3** — отримання нових наукових результатів (основний етап дослідження);
- **ПРН4** — підготовка публікацій (етап наукової апробації);
- **ПРН5** — презентація результатів на наукових заходах (комунікаційний етап);
- **ПРН6** — застосування результатів у практичній діяльності (етап впровадження);
- **ПРН7** — здійснення наукової комунікації іноземною мовою (міжнародна інтеграція);
- **ПРН8** — дотримання принципів академічної доброчесності (етичний контроль);
- **ПРН9** — здійснення освітньої (викладацької) діяльності;
- **ПРН10** — використання міждисциплінарних підходів у вирішенні екологічних задач.

Ключовою особливістю є те, що ПРН не існують ізольовано, а інтегруються:

- в індивідуальний план здобувача;
- у структуру освітніх компонентів;
- у систему оцінювання та атестації.

Відповідність ПРН забезпечується через:

- навчальний план ОНП;
- робочі програми дисциплін;
- індивідуальні плани здобувачів;
- матеріали атестацій.

Відповідні документи розміщені на офіційному сайті Інституту в розділі аспірантури: <https://ierdu.org.ua/aspirantura-i-doktorantura/>

4. ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ ТА ЇХ РОЛЬ

Освітні компоненти в Інституті формуються як структурована система, яка забезпечує досягнення програмних результатів навчання та формування компетентностей здобувача.

На відміну від традиційного підходу, освітні компоненти не розглядаються як ізольовані дисципліни, а як функціональні елементи підготовки, кожен з яких виконує конкретну роль у реалізації дослідницької траєкторії здобувача.

Обов'язкові освітні компоненти формують базову методологічну та професійну основу підготовки.

Методологія наукових досліджень забезпечує:

- формування здатності до постановки наукової проблеми (ПРН1);
- вибору адекватних методів дослідження (ПРН2);
- аналізу та інтерпретації результатів (ПРН3).

Академічне письмо та наукова комунікація спрямоване на:

- підготовку публікацій у фахових та міжнародних виданнях (ПРН4);
- представлення результатів досліджень (ПРН5);
- здійснення наукової комунікації іноземною мовою (ПРН7).

Сучасні технології захисту довкілля формують:

- здатність до розроблення технологічних рішень (ПРН6);
- інтеграцію міждисциплінарних підходів (ПРН10).

Оцінка впливу на довкілля та екологічний аналіз забезпечує:

- застосування методів оцінки ризиків;
- підготовку екологічної документації;
- участь у реальних процедурах ОВД (ПРН6).

Педагогічна практика формує:

- здатність до викладацької діяльності (ПРН9);
- навички передачі знань та роботи з аудиторією.

Вибіркові освітні компоненти виконують функцію індивідуалізації підготовки та формуються відповідно до тематики дисертаційного дослідження.

До них можуть належати:

- технології термічної переробки відходів;
- технології отримання альтернативних палив;
- системи декарбонізації та енергоефективності;
- екологічний менеджмент;
- GIS та моделювання екосистем;
- інструменти оцінки життєвого циклу (LCA).

Вибір дисциплін здійснюється здобувачем спільно з науковим керівником та відображається в індивідуальному плані, що забезпечує відповідність освітньої складової тематиці дослідження.

Кожен освітній компонент має:

- визначені програмні результати навчання;
- чітку прив'язку до компетентностей;
- визначені форми контролю;
- методичне забезпечення.

Це відображається у:

- робочих програмах дисциплін;
- силабусах;
- навчальному плані ОНП.

Відповідні матеріали розміщені на сайті Інституту: <https://ierdu.org.ua/education/> та <https://ierdu.org.ua/aspirantura-i-doktorantura/>

У результаті освітні компоненти формують не сукупність дисциплін, а логічно пов'язану систему, яка:

- забезпечує досягнення ПРН;
- підтримує виконання дисертаційного дослідження;

- інтегрує освітню та наукову діяльність;
- дозволяє адаптувати підготовку до індивідуальних потреб здобувача.

5. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Освітній процес в Інституті реалізується через індивідуалізовану модель підготовки здобувача, яка базується на поєднанні освітньої та наукової складових і забезпечує досягнення програмних результатів навчання відповідно до освітньо-наукової програми.

На початковому етапі підготовки (перший семестр) здобувач разом із науковим керівником формує індивідуальний план роботи, який є основним документом організації його підготовки. План включає:

- перелік освітніх компонентів (ОК) із прив'язкою до програмних результатів навчання (ПРН);
- календарний графік виконання дисертаційного дослідження;
- план підготовки наукових публікацій;
- форми та строки апробації результатів (конференції, семінари, проєкти);
- етапи виконання та впровадження результатів дослідження.

Індивідуальний план затверджується Вченою радою та підлягає щорічному перегляду за результатами атестації.

Реалізація освітнього процесу відбувається послідовно через взаємопов'язані етапи. На етапі виконання освітньої складової здобувач опановує освітні компоненти, які формують загальні та спеціальні компетентності та забезпечують досягнення відповідних ПРН. Освітні компоненти мають прикладну спрямованість і безпосередньо пов'язані з тематикою дослідження.

Паралельно здійснюється інтеграція здобувача в наукову діяльність Інституту. Це включає участь у виконанні науково-дослідних робіт, підготовку наукових матеріалів, розроблення технологічних рішень та участь у прикладних екологічних проєктах. Така інтеграція забезпечує формування ПРН, пов'язаних із проведенням досліджень, отриманням нових результатів та їх практичним застосуванням.

На етапі формування результатів дослідження здобувач здійснює систематизацію отриманих даних, підготовку публікацій та апробацію результатів. Публікаційна активність розглядається як обов'язковий елемент виконання індивідуального плану та досягнення ПРН.

Контроль реалізації освітнього процесу здійснюється на кількох рівнях. Науковий керівник здійснює поточний контроль та коригування індивідуальної траєкторії здобувача. Структурний підрозділ (аспірантура/відділ) забезпечує організаційний контроль. Вчена рада здійснює підсумкове оцінювання через процедуру щорічної атестації. Така багаторівнева система контролю дозволяє забезпечити відповідність результатів підготовки вимогам ОНП та своєчасно коригувати процес навчання.

6. ІНТЕГРАЦІЯ З ДІЯЛЬНІСТЮ ІНСТИТУТУ

Підготовка здобувачів у Інституті реалізується в умовах безпосередньої інтеграції в наукову, проєктну та експертну діяльність установи, що є визначальною особливістю моделі підготовки.

Здобувачі залучаються до виконання реальних завдань, які виконуються Інститутом, зокрема:

- участі у науково-дослідних роботах у сфері екологічної безпеки;
- підготовки матеріалів оцінки впливу на довкілля (ОВД) та екологічних обґрунтувань;
- розроблення технологічних рішень у сфері переробки відходів, енергетичної ефективності та декарбонізації;
- участі у міжнародних та національних проєктах;
- виконання аналітичних та експертних досліджень.

Залучення здобувачів до такої діяльності відбувається не епізодично, а системно і враховується в їх індивідуальних планах. Результати цієї діяльності інтегруються в дисертаційні дослідження, що забезпечує їх прикладний характер.

Цей підхід забезпечує формування спеціальних компетентностей, пов'язаних із розробленням і впровадженням технологій, а також досягнення ПРН, які передбачають здатність застосовувати результати досліджень у практичній діяльності.

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів підготовки здобувачів здійснюється як комплексна система, що охоплює освітню, наукову та практичну діяльність.

Оцінювання освітньої складової передбачає визначення рівня засвоєння освітніх компонентів, що здійснюється через іспити, заліки та інші форми контролю.

Оцінювання наукової складової базується на аналізі:

- ступеня виконання дисертаційного дослідження;
- наявності та якості наукових публікацій;
- участі у наукових конференціях та інших заходах;
- рівня апробації результатів дослідження.

Особливістю системи оцінювання є її орієнтація на досягнення програмних результатів навчання, а не лише формальне виконання навчальних завдань.

Щорічна атестація є ключовим елементом оцінювання і передбачає:

- представлення здобувачем звіту;
- оцінювання виконання індивідуального плану;
- визначення ступеня готовності дисертаційного дослідження;
- прийняття рішення щодо продовження підготовки.

Результати атестації можуть передбачати коригування індивідуального плану або зміну окремих елементів підготовки.

8. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Внутрішня система забезпечення якості в Інституті функціонує як інтегрована система процедур, спрямованих на постійне вдосконалення освітнього процесу.

Вона включає регулярний перегляд освітньо-наукових програм із урахуванням результатів їх реалізації, аналіз досягнення програмних результатів навчання, а також оцінювання ефективності освітніх компонентів.

Окремим елементом системи є врахування думки здобувачів та інших стейкхолдерів, що дозволяє адаптувати освітні програми до актуальних потреб.

Контроль академічної доброчесності реалізується через перевірку наукових робіт на плагіат, дотримання етичних норм та вимог до публікацій.

Система забезпечення якості не є формальною, а використовується як інструмент прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення освітньої діяльності.

9. БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ

У процесі реорганізації забезпечено безперервність освітнього процесу шляхом збереження контингенту здобувачів, наукових керівників та тематики досліджень.

Переведення здобувачів до Інституту здійснено із збереженням їх індивідуальних планів та результатів підготовки, що дозволило уникнути втрати результатів досліджень.

Інститут як правонаступник забезпечує виконання зобов'язань щодо підготовки здобувачів, у тому числі завершення дисертаційних досліджень та їх захист.

ДОДАТОК 1

Освітньо-наукова програма 183 «Технології захисту навколишнього середовища»

Освітньо-наукова програма за спеціальністю 183 реалізується в Державній науковій установі «Інститут екологічного відновлення та розвитку України» як механізм підготовки здобувачів ступеня доктора філософії відповідно до стандарту вищої освіти третього рівня.

Програма визначає структуру підготовки, склад освітніх компонентів, порядок реалізації індивідуальної траєкторії та досягнення програмних результатів навчання. Вона застосовується як робочий документ організації освітнього процесу.

Матеріали програми, навчальний план, освітні компоненти та нормативні документи розміщені у відкритому доступі на сайті Інституту: <https://ierdu.org.ua/aspirantura-i-doktorantura/> та <https://ierdu.org.ua/education/>

Підготовка здійснюється через поєднання освітньої та наукової складових. Освітня складова формується відповідно до навчального плану. Наукова складова реалізується через виконання дисертаційного дослідження.

Організація підготовки здійснюється на основі індивідуального плану здобувача. Індивідуальний план визначає перелік освітніх компонентів, етапи дослідження, строки виконання та атестацій. План затверджується відповідно до встановленого порядку.

Освітні компоненти забезпечують досягнення програмних результатів навчання. Їх зміст визначається робочими програмами дисциплін та силабусами, які оприлюднені на сайті Інституту:

<https://ierdu.org.ua/education/>

Програмні результати навчання досягаються через виконання освітніх компонентів, проведення дослідження, підготовку публікацій та проходження атестацій. Оцінювання здійснюється за результатами навчання, станом виконання дослідження та результатами атестацій.

Підготовка здобувачів організована із закріпленням наукових керівників, визначенням тем досліджень та контролем виконання індивідуальних планів. Вимоги до підготовки та порядок її організації оприлюднені на сайті Інституту: <https://ierdu.org.ua/aspirantura-i-doktorantura/>

Реалізація програми здійснюється у взаємозв'язку з науковою діяльністю Інституту. Це забезпечує виконання досліджень відповідно до наукових напрямів установи.

Контроль якості підготовки здійснюється через атестації, моніторинг виконання індивідуальних планів та аналіз результатів навчання. Матеріали, що підтверджують реалізацію освітнього процесу, оприлюднені на сайті Інституту: <https://ierdu.org.ua/education/>

Результатом реалізації програми є підготовка здобувача, який відповідає вимогам стандарту вищої освіти третього рівня за спеціальністю 183.